

1796
TH. CAPIDAN

S C R I E R I L E
LUI DIM. BOLINTINEANU
DESPRE MACEDONIA

EXTRAS DIN «OMAGIU LUI I. BIANU»

CULTURA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI
1927

494237T

SCRIERILE LUI DIM. BOLINTINEANU DESPRE MACEDONIA

Nu știu dacă s'a scris ceva despre călătoriile lui Dimitrie Bolintineanu la Români din Macedonia ¹⁾. Rămas cu impresia ce mi-a făcut poezia «San Marina», încă din primele mele lecturi în scrierile lui Bolintineanu, întotdeauna am crezut că autorul «Macedonelor», în care s'a încercat să redea o parte din frumusețile regiunilor locuite azi de Aromânii munteni, a cunoscut bine, dacă nu toate așezările Aromânilor, cel puțin centrele în care poetul pretinde că a scris din văzute. Din recitirea călătoriilor, aceste impresii nu s'au putut adevăra. Din cele ce vor urmă, se va vedea că autorul a scris mai mult din auzite decât din văzute. Pentru un străin care nu este din partea locului, sau nu cunoaște așezările Aromânilor pe unde Bolintineanu pretinde că ar fi călătorit, este foarte greu să recunoască dacă poetul a fost sau nu în acele așezări. Nici eu nu m'aș fi încercat să mă pronunț lămurit asupra acestei chestiuni, mai întâiu, dacă colegul meu, d-l G. Bogdan-Duică, nu mi-ar fi atras luarea aminte asupra acestui lucru, al doilea, însă, dacă centrele presupuse ca vizitate de autor, nu mi-ar fi fost cunoscute mai de aproape.

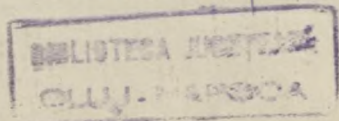
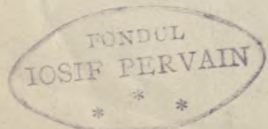
*

Ceeace a făcut pe Bolintineanu, în timpul exilului din Țară, să apuce drumul spre Macedonia a fost, după cum ne mărturisește el însuș, dragostea lui pentru Aromâni: «Dacă Valahia fuse patria maicii mele, Macedonia fuse aceea a părintelui

¹⁾ N. Iorga vorbește despre aceste călătorii în *Ist. lit. rom.*, vol. III, p. 70-71.

796.237

D/R/C

meu. Limba lui fuse aceea a acestor Români; sângele lui, sângele lor; speranțele și suferințele lui, speranțele și suferințele acestui milion de Români. Ca Român născut în România proprie încă, cată să am simpatii pentru cei din Macedonia»¹⁾. În acest scop și din pricina greutăților de tot felul ce s'ar fi putut ivi pe vremea aceea la o călătorie așa de îndepărtată în Orient, poetul își propusese dela început să meargă numai până la Bitolia: «Scopul călătoriei mele eră Monastir, oraș ca să zic astfel, românesc». În Monastir sau Bitolia poetul putea cunoaște mai deaproape populațiunea aromână «această nobilă ruină a legiunilor ce umplură lumea cu gloria lor». Și nu se ducea din simpla plăcere de a-i vedea numai, ci mânat și de dorința ca să se încredințeze dacă, în starea în care se aflau, s'ar fi putut face ceva ca să fie treziți la o nouă viață. «Cugetul nostru este, adaugă poetul, că acest popor de un milion, aruncat în Macedonia, cată să aibă conștiința naționalității sale. Cupa vieții sale poate să fie mică, însă trebuie să fie cupa sa. Iată cugetările ce mă frământau, când mă hotărîi să vizitez acest pământ clasic al Macedoniei. Voiam să văd cu ochii, dacă acest popor există, dacă păstrează limba, datinele sale — iată ce face subiectul acestei călătorii».

Cu aceste gânduri bune Bolintineanu pleacă dela Constantinopole cu vaporul, în vara anului 1858, și, după câteva zile de călătorie, în cari avu plăcerea să cunoască doi neguțatori macedo-români, ajunge la Salonic. Aci, cu o scrisoare în mână primită «dela un Român macedonean, rudă cu doctorul Paciura din București» pe care îl cunoscuse la Cairo în Egipt, se prezintă la un oarecare Aromân Cosmad. Acesta îl primește cu multă bunăvoință și soția lui, care știă să vorbească numai în aromânește, se înțelege cu el în dialect. Dela Cosmad autorul călătoriilor află despre numărul prea mare al Aromânilor precum și de așezările lor. A doua zi d-na Cosmad îi propune să facă o călătorie la poalele Olimpului. Această călătorie se

¹⁾ D. Bolintineanu, *Călătorii*, II, de Petru V. Haneș, Ed. «Minerva», București (1915), p. 7.

impuneà dela început. In nici o parte a peninsulei Calcidice marea Olimpului nu se aratã așã de impunãtoare ca în Salonic. Bolintineanu primește bucuros propunerea și a doua zi dimineață pleacã pe mare cu Cosmad la Caterina, orașel așezat pe țărmul apusean al golfului Salonic. Deaci ei se urcã pe poalele Olimpului și, din cauza frigului prea mare, a doua zi se întorc la Salonic.

In Salonic mai rãmâne patru zile. In tot intervalul acesta Bolintineanu nu gãsește sã spunã nici un cuvânt pentru Aromâni. Se mulțumește numai cu informațiile pe care i le dã Cosmad. Incolo, nu cautã deloc sã se intereseze ca sã stea de vorbã cu Aromânii. Și doar Aromâni mulți au fost în Salonic de când e lumea. El se mulțumește sã spunã numai cãteva vorbe despre unele biserici vechi prefãcute în geamii și imediat pleacã spre *Pella*, ca sã vadã ruinele vechei capitale a lui Filip al Macedoniei. Nu ne spune nici un cuvânt de cine este însoțit în cãlãtorie. Pe cãnd în cãlãtoria lui spre Olimp, el ne dã amãnunte despre însoțitorii lui Albanezi, aici se mulțumește sã adauge ceeace ar fi putut spune cineva și cetind din cãrți. In afarã de aceasta, dela Salonic pãnã la Jenige-Vardar este o distanță mare. El parcurge aceastã distanță de dimineață pãnã la amiazã. Dupã amiazã el pleacã la *Edessa*, Vodena de azi, unde ajunge seara cam târziu. Vodena este pentru Bolintineanu un sat, pe cãnd în realitate este un orașel. Cum ajunge în oraș, Aromânii aflã despre sosirea lui și se duc sã-l vadã. Stãpânul ospãtãriei în care a tras este un Bulgar. Aromânii îi spun cã ei sunt numeroși prin acele pãrți. Ei îl întrebã despre România. La urmã, îi cer sã le arate ceva din țara româneascã. Atunci el le dã un pistol pe care ei îl examineazã, fãrã sã înțeleagã ceva. Bolintineanu, ca sã le explice, fu nevoit sã le facã probe «descãrcãnd unul dupã altul gloanțele din fereastrã». Dacã într'adevãr el va fi fãcut aceasta, apoi cu siguranță cã atãt dânsul cãt și toți Românii cari l-au vizitat ar fi intrat în temniță de unde n'ar fi putut ieși pentru toatã vieța lor. Descãrcarea unei arme, în plin oraș, nu se puteã face în orașele

din Turcia europeană în vremea noastră, cu atât mai puțin pe vremea când Bolintineanu călătoria în Macedonia. Dacă toate amănuntele ce ne dă din Vodena sunt tot așa de adevărate ca proba cu pistoalele, atunci pot afirma cu siguranță că el a scris mai mult din auzite decât din văzute.

Dela Vodena, unde a stat o singură zi, Bolintineanu pleacă la Ostrovo, sat curat bulgăresc. Aici gazda la care a tras era Aromân; iar fata lui, care era un tip de frumusețe, îi cânta cântece românești, din care autorul reproduce unul. În Ostrovo el se folosește de șederea lui, ca să-și completeze vocabularul de cuvinte aromânești. Dar nici aici nu rămâne decât o zi, căci, a doua zi dimineață, el pornește spre Bitolia, oprindu-se spre seară la Florina. Și aci poetul descinde la un Aromân. Deși a doua-zi dimineața este nevoit să-și continue drumul spre Bitolia, totuși el are timpul ca să-și însemneze toate obiceiurile dela nuntă, botez și înmormântare, și să afle date despre portul Aromânilor. Nici aici nu ne spune numele gazdei, mai cu seamă că descinsese la un Aromân, și nici numele acelora cari i-au dat informațiunile la diferitele obiceiuri. Odată ajuns la Bitolia, Bolintineanu începe cu generalități. Nu ne spune cât a stat și la cine a stat. Se mulțumește să adauge numai că s'a întâlnit cu secretarul consulului englez, indicându-i numele în inițiale. Incolo nimic.

Este curios că în tot parcursul călătoriei sale, Bolintineanu găsește prilej să vorbească despre Aromâni în centrele bulgărești. Astfel, pe când în Salonic nu cunoaște decât pe Cosmad, soția și fata lui, la Vodena oraș bulgăresc, cu un foarte mic număr de Aromâni față de grosul populațiunii bulgărești, se găsesc cei mai mulți Aromâni ca să-l viziteze și să întrebe de lucrurile din Țară. Faptul acesta pare și mai curios pentru Ostrovo, unde nu se poate vorbi despre prezența elementului românesc. În schimb, cum ajunge la Bitolia, scopul călătoriei, nu schimbă vorba despre Aromâni nici măcar cu gazda la care va fi tras. Aceasta pentru mine este încă o dovadă că autorul călătoriilor n'a vizitat toate orașele de pe șoseaua

Salonic—Bitolia despre care vorbește. Dacă Bolintineanu într'adevăr va fi ajuns până în Bitolia, atunci i-ar fi fost de ajuns să facă o simplă plimbare prin centrul orașului, ocupat numai de Aromâni, sau să treacă prin bazarul orașului alcătuit numai din magazine ale Aromânilor, ca să audă și să vadă în câteva ore atâta vieță românească, cât n'ar fi văzut și auzit în Ostrovo într'un an întreg. Niciodată n'am să uit bucuria ce se cetia pe fețele excursioniștilor din Țară, când în 1911, cu Doctorul Istrate în frunte, au vizitat o bună parte din Macedonia ¹⁾. Pe atunci mă aflam și eu la Bitolia pentru primirea lor la Salonic. În Bitolia, oaspeții noștri, de nimic nu fuseseră mai impresionați, decât de faptul că în orice prăvălie intrau, nu li se vorbea decât numai în românește. Și în vremea lui Bolintineanu, lipsind cu desăvârșire școlile românești, românismul eră și mai tare. Aromânii nu erau împărțiți în naționaliști și grecomani. Școala greacă serviă numai ca mijloc de cultură, nu și ca instrument de desnaționalizare. Pe atunci Aromânii din Bitolia nu vorbeau decât numai românește. Dacă Bolintineanu ar fi văzut Bitolia, cu siguranță el ne-ar fi vorbit cu entuziasm despre intensitatea vieții românești din acest oraș. În afară de aceasta, el care se ducea la Bitolia anume ca să cunoască pe Aromâni, ar fi fost cu neputință să nu fi făcut cunoștință cu o familie două, dacă într'adevăr ar fi văzut acest oraș. Ceva mai mult, el nu s'ar fi putut stăpâni să nu vorbească ceva și despre cele trei comune mari și curat românești: Târnova, Magarova și Nijopole, așezate numai la o distanță de o jumătate de oră de Bitolia. Prin poziția lor pitorească, la poalele muntelui Peristera, ele i-ar fi atras luarea aminte și fără să fi fost nevoie să le viziteze. Ar fi fost de ajuns să-și arunce privirile de pe balconul unei case, ca să admire poziția locului, frumusețea clădirilor, și mai cu deosebire bogăția unei vegetațiuni cu totul neobișnuite. Bolintineanu însă nu ne vorbește nimic despre așa ceva. Și nu ne vorbește nu numai despre

¹⁾ Cf. Albumul acelei excursii de Fr. Lebrun și I. Voinescu, publicat sub titlul *Macedonia*. București, 1911.

acestea, dar nici de restul împrejurimilor încântătoare ale oraşului, de înfăţişarea impunătoare a clădirilor din centrul oraşului ocupat numai de Aromâni, înfine de gospodăria lor şi de atâtea alte lucruri, pe care un călător ca Bolintineanu, care se ducea anume ca să cunoască pe Aromâni, le-ar fi putut admiră în Bitolia, mai mult ca în orice alt oraş.

*

Dar, după cât se pare, Bolintineanu n'a vizitat nici muntele Atos. Aceasta reiese şi din felul expunerii. Autorul se mulţumeşte numai să facă o descriere a mănăstirilor. Nicăiri nu vorbeşte despre felul cum a fost primit, despre persoanele cu care s'a întâlnit, sau intervalul cât a stat. Dealtfel, şi titlul călătoriei la Sfântul Munte, după cum observă un alt scriitor despre care va fi vorba mai jos, pare curios. Autorul scrie «Muntele Atos sau Santa-Agora». Acî «Santa-Agora» este pentru el «Sfeta-Gora». De ce a scris «Agora» pentru «Gora» (pădure)? Se va fi gândit la grecescul «ἀγορά»? Totul dovedeşte o necunoaştinţă şi confuzie în lucrurile descrise. Faptul acesta a fost relevat de către Alexandru Pencovici, care în 1882 a vizitat Macedonia şi Sfântul Munte. Impresiile de călătorie ale lui Pencovici au fost publicate mai întâiu în ziarele «Timpul» din 27 August 1882 şi «Naţiunea» din 1 Octomvrie din acelaş an. Mai târziu, în 1885, ele au fost strânse într'o broşură de 65 de pagini şi publicate cu traducere aromânească ¹⁾. Iată cum se exprimă Pencovici despre călătoriile lui Bolintineanu: «Această carte ni se pare scrisă cu uşurinţă, ca multe din operele lui Bolintineanu. Fie şi pe scurt sunt dator să mă explic. Poetul a intitulat opera sa: Călătorii la muntele Atos sau Santa-Agora, când este probabil că n'a fost în peninsula călugărilor, despre care se vede că a scris mai mult din auzite şi din cetite; cel puţin a voit a zice neapărat: Sânta Gora (Sveta-gora = Sântul Munte) iar nu Sânta Agora, cuvinte care n'au de fel înţeles». Mai departe, după ce relevă unele inexactităţi cu privire la

¹⁾ Alexandru Pencovici, *Despre Români din Macedonia şi Muntele Atos*. Impresiuni de călătorie. Bucureşti 1885.

BOLINTINEANU
G. WEIGAND

datele lui Bolintineanu despre mănăstirile din Sfântul Munte, autorul observă că Bolintineanu n'a cunoscut bine nici Salonicul: «În pagina 159, Bolintineanu începe să scrie despre muntele Atos și pretinde că Calamaria se află spre Apus de Salonic, aproape de Vardar; când din contră, orașul este situat între Calamaria și Vardar, care curge la 18 km. departe de Salonic. Ce s'ar crede oare despre un autor străin, care venind în capitala noastră, ar publică că Colentina se află spre miazăzi de București, aproape de râul Argeș?»

Peste tot, eu cred că Bolintineanu, în călătoriile lui spre Macedonia, s'a dus numai până la Salonic și deaci, prin Catearina, la poalele muntelui Olimp. Despre această călătorie el vorbește ceva mai pe larg și spusele lui se cam potrivesc cu cele văzute. Dela Salonic s'a mai repezit poate, numai până la Ienige, ca să vadă ruinele din Pella și deaci, iarăș poate, a înaintat până la Vodena, ca să admire pozițiunea neîntrecută în frumuseți naturale a vechiului oraș Edessa. Cu privire la frumusețile acestui orașel, Bolintineanu adaugă: «Cine nu a văzut acest loc nu poate să zică că cunoaște frumusețile naturii. In poalele cascadelor se formează un lac împodobit de arbori răzători». Aceste constatări, pe care autorul și le va fi însemnat și din auzite, stau în completă contrazicere cu conținutul poeziei «Edessa», publicată în «Macedonele», în care nu se întâlnește nici cea mai mică aluzie la acele frumuseți. Dar admițând că ar fi ajuns până la Vodena, în nici un caz el n'a înaintat până la Bitolia ¹⁾. Despre celelalte orașe a vorbit din auzite. Pe vremea lui, când Salonicul nu erà legat de Bitolia cu cale ferată, orașele de popas pentru călători erau Ienige, Vodena, Ostrovo și Florina. El ar fi putut aveà informațiuni despre ele dela orice Macedoromân care ar fi făcut drumul Bitolia—Salonic.

*

¹⁾ G. Weigand (*Die Aromunen*, I p. 274) vorbind despre călătoriile lui Bolintineanu în Macedonia, adaugă: «Es macht auf mich überhaupt den Eindruck, als ob Bolintineanu gar nicht weiter ins Innere des Landes gekommen sei, sondern in Salonicki und Monastir sich Notizen gesammelt und diese in «dichterischer» Weise verarbeitet habe». Dar nici Bolintineanu nu susține că a fost în interior mai departe decât la Bitolia. Este vorba că n'a fost nici la Bitolia.

hg. 237

În ce privește acum materialul informativ despre ținuturile și centrele aromânești, precum și acela referitor la limba și obiceiurile Aromânilor, parte și le-a procurat dela Românii macedoneni stabiliți în Țară, parte din lucrările publicate până atunci asupra Românilor din sudul Peninsulei Balcanice.

Dintre publicațiile românești cunoscute pe vremea lui, vine în primul rând gramatica lui Mihail G. Boiagi, tipărită la Viena în 1813 și scrisă în limbile greacă și germană. Din această lucrare el reproduce o scrisoare în dialectul aromân. O altă lucrare tot așa de bine cunoscută pe vremea lui Bolintineanu eră și *Cercetări despre Românii de dincolo de Dunăre* de George Roja, scrisă în grecește ¹⁾. Ea a fost tradusă în românește de către Sergiu Hagiadi și tipărită la Craiova în 1867. Încă o lucrare mai mică despre Românii din Pind eră și aceea publicată de către Arune Pumnul în *Lepturariu rumânesc*, tomul II (1863), partea II, p. 164—179, sub titlul: *Rumânii den Anovlahiea, adecă den Măcedonia, Tesaliea, Epir, muntele Pind ș. a.* Nu se dă autorul acestui studiu. Se indică numai «Foaia pentru minte» de unde a fost reprodus. Din această indicațiune aflăm că originalul a fost scris în limba franceză de către De Moran-giés sub titlul *Les Romounis de L'Anovalachie* și publicat pentru întâia dată în «Spicuitorul Moldo-Român» din Iași, anul 1841, tomul din lunile Iulie, August, Septemvrie, p. 1—16. Textul francez este însoțit de traducere românească. Intregul studiu este o reproducere, în cea mai mare parte, după lucrarea lui Pouqueville, despre care va fi vorba mai jos. Alături de acestea mai eră și broșura lui C. Dăscălescu, *Scrisori din Țeara Țintărească și Poezii*, apărută în Iași 1847. În afară de acestea vor fi fost și alte publicații referitoare la Românii din Macedonia, pe care Bolintineanu le va fi cunoscut înainte de tipărirea călătoriilor.

Dintre publicațiile străine, aceea care apare la orice pagină, atunci când autorul vorbește despre vieța păstorească și

¹⁾ *Exetasis peri ton Romeon i peri ton onomazomenon Vlahon, osi katikusin antiperan tu Dunaveos.*

nomadă la Aromâni, este opera consulului francez T. C. H. L. Pouqueville, *Voyage dans la Grèce*, apărută la Paris în 1820.

Se știe că, în afară de călătoriile despre care a fost vorba, Bolintineanu a mai publicat și un volum de poezii, care, după titlu — «Macedonele» — ar reprezenta impresii din călătoriile făcute la Români din Peninsula Balcanică. Din toate poeziile cuprinse în acest volum, abia una singură, anume *San Marina*, ar fi, după conținut, care să oglindească niște stări de lucruri cunoscute la fața locului de autor. Ei bine, și această singură poezie, cercetată mai de aproape, se dovedește a fi inspirată de clasică descriere a coborârii păstorilor nomazi din ținutul Pindului la șes, de către Pouqueville.

Voiu reproduce o strofă două, alăturând și textul francez, spre a se vedea cum aproape mai toate momentele cele mai caracteristice din această poezie sunt luate din opera scriitorului francez.

Pouqueville, după ce descrie mișcările Românilor nomazi din Pind, și, în special, aceea a Românilor «d'Avdela, de Pèri-voli et de San Marina, situés dans la chaîne Macédonienne du Pinde», spune că plecarea la șes se face după ce mai întâiu «les prêtres l'annoncent par des prières» și apoi «la population entière s'ébranle et se met en marche.»

Aceeaș idee este reprodusă și de Bolintineanu în strofa a cincea, când, după descrierea sărbătoarei de despărțire, se arată felul cum se face plecarea:

Popii bine-cuvintează
Și atunci toți s'au mișcat
De plecare
Către mare.

De aci înainte aproape în mai toate strofele idea fundamentală este luată dela autorul francez, isprăvindu-se cu o comparație făcută între plecarea păstorilor aromâni în ținuturile mai calde și între aceea a cocoarelor:

Astfel trece scurta viață
De străini neatârnați,
Ca cocorii
Și ca norii.

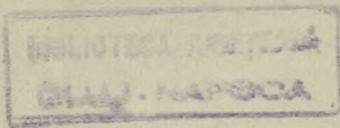
pe care autorul francez o redă prin: «Ainsi les cicognes, oiseaux voyageurs, s'éloignent de leurs aires...».

Nu se știe dacă Bolintineanu s'a putut folosi de descrierea lui Pouqueville din originalul francez sau s'a luat după o traducere românească ¹⁾. Avem probe pentru ambele posibilități. În studiul francez amintit mai sus și datorit lui De Morangiés se reproduce din Pouqueville și coborîrea păstorilor nomazi la șes. Acest studiu fiind însoțit și de traducere românească, Bolintineanu îl putea utiliza și fără să fi avut la îndemână opera lui Pouqueville. Dar o traducere românească reprezintă și articolul cu titlul schimbat și fără numele autorului publicat în «Lepturariul» lui Pumnul, despre care am vorbit mai sus.

Celelalte informațiuni privitoare la limbă și obiceiuri, Bolintineanu și le-a procurat dela Aromânii din Țară. În privința aceasta autorul spune: «nouile renseignements comparându-le în urmă cu cele primite la București, am preferat alocurea ideile vechi, unde le-am găsit neexacte». Numai că și aci multe lucruri au fost exagerate. Amintesc relatările autorului cu privire la obiceiurile dela naștere. După Bolintineanu «la botezul unui prunc femeile bătrâne plâng, având în vedere nefericirile ce așteaptă în viață pe prunc după ce se face om». Așa ceva nu există, pe cât știu, la Aromâni. Poetul va fi cetit, poate, că la Traci femeile plângeau la nașterea unui copil. La Aromâni toată lumea se bucură. Cu aceste exagerări Bolintineanu a indus în eroare și pe unii învățați. Astfel Rösler, luându-se după relatările lui Bolintineanu, vede în vinele Aromânilor foarte mult sânge trac: «Dass aber in den gegenwärtigen illyrischen oder Macedowlachen ansehnliche Reste thrakischen Blutes fortleben, beweist sicher eine Sitte (autorul se referă la cele spuse de Bolintineanu mai sus) die zugleich ein Zeugnis ablegt für die wunderbare Lebenskraft gewisser Anschauungen und Züge des Volksgemütes» ²⁾.

¹⁾ G. Bogdan-Duică îmi spune că Pouqueville apare citat și în manuscriptele lui I. Văcărescu. Vezi și G. Bogdan-Duică, *Istoria literaturii române moderne* 1923, capitolul «Ioan Văcărescu».

²⁾ *Romanische Studien*, p. 143.

În schimb, datele referitoare la celelalte obiceiuri (logodnă, nuntă, înmormântare) par mai puțin exagerate. Se înțelege că și în privința aceasta nu trebuie să facem responsabil pe autorul călătoriilor. El a scris așa cum i s'a povestit în centrele din Macedonia — ceea ce pare mai puțin probabil — sau în Țară. Pentru vremea lui, călătoriile lui Bolintineanu de-deau cele mai bogate informațiuni despre viața Aromânilor din sudul Peninsulei Balcanice, care nu se puteau găsi nici în scrierile lui *Thunmann* ¹⁾ sau *Leake* ²⁾, pe care autorul le cunoștea, și nici mai ales în «*Le mont Olympe et l'Acarnanie*» de *Heuzey*, în care se vorbește mai pe larg despre viața și obiceiurile păstorilor români din Albania, cunoscuți sub numele de Fărșeroți.

*

Încercând să analizez scrierile lui Bolintineanu referitoare la Românii din Macedonia, n'am căutat să micșorez valoarea lor istorico-literară și politico-culturală. Concepute de autor în spiritul vremii și cu mijloace informative restrânse, ele au meritul de a fi fost singurele care au deșteptat între Românii din cele două principate abia încheiate, interesul pentru soarta unor Români cari trebuiau treziți la o nouă viață națională. Adevărul este că, fără călătoriile lui Bolintineanu, Aromânii ar fi rămas încă multă vreme necunoscuți. Bolintineanu a fost acela care, chiar atunci când a exagerat, s'a silit să-i înfățișeze marelui public din Țară într'o icoană cât mai simpatică. Și încercarea lui n'a rămas zadarnică. Apariția călătoriilor lui Bolintineanu a fost o adevărată revelație pentru publicul românesc de atunci, care nu știă decât foarte vag despre existența populațiilor românești din sudul Dunării.

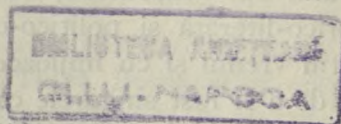
¹⁾ *Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker*. Leipzig, 1774.

²⁾ *Researches in Greece*. London, 1814. Bolintineanu cunoștea textul lexiconului în patru limbi al lui Daniil, publicat în această lucrare (pp. 384—402). Despre partea istorică a lucrării lui Leake, în care sânt date cele mai multe citate din scriitorii bizantini, (pp. 362—382), Bolintineanu nu pomenește nimic. Se vede că nu cunoștea lucrarea scriitorului englez decât numai din auzite.

✓

Dela Bolintineanu începe marea acțiune culturală, care tre-
buiă să trezească la conștiința națională, dacă nu pe toți Aro-
mânii, cel puțin atâția câți astăzi ar fi rămas pierduți pentru
totdeauna în mijlocul celorlalte popoare balcanice. Pentru acest
mare serviciu național, pe care Bolintineanu l-a adus românis-
mului sud-dunărean, valoarea călătoriilor sale rămâne nemic-
șorată.

TH. CAPIDAN

ANTICARIAT
CLUJ
— Lei 15 —

